

Maa- ja metsätalousministeriö
PL 30
00023 VALTIONEUVOSTO

Viite: VN/21436/2021

Asia: Lausuntopyyntö luonnoksesta valtioneuvoston asetukseksi fosforin käytöstä maa- ja puutarhataloudessa sekä viher- ja ympäristörakentamisessa

MTK Pohjois-Suomi ry kiittää mahdollisuudesta lausua asetusluonnoksesta ja esittää lausuntonaan seuraavaa.

Yhdymme MTK ry:n lausuntoon ja lisäksi lausumme seuraavasti.

Asetusluonnoksessa on esitetty tiukempia rajoituksia fosforin käytölle peltoviljelyyn kuin mitä nykyisessä viljelijän vapaaehtoisesti valittavana olevassa ympäristökorvausjärjestelmän ehdoissa on. Asetusluonnokseen ehdotetut kasvikohtaiset fosforirajat heikentävät viljelijöiden mahdollisuuksia hyödyntää karjanlantaa täysipainoisesti. Tämä omalta osaltaan on murentamassa alkutuotannon kannattavuutta. Kansallisen huoltovarmuuden, ruokaturvan ja ruokaomavaraisuuden vuoksi ei ole millään muotoa perusteltua vaikeuttaa karjanlannan käyttöä lannoitteena. Keinolannoiteteollisuus on erittäin voimakkaasti riippuvainen maakaasusta, jonka tuonti Venäjältä on suurissa vaikeuksissa. Voimme olla varsin nopeasti siinä tilanteessa, että keinolannoitteita ei riitä kaikille halukkaille. Samaan aikaan kansallisella lainsäädännöllä on sitten luotu sellainen tilanne, että kotoista, saatavilla olevaa karjanlantaa ei voida hyödyntää!

Uuden fosforiasetuksen lannoitusrajojen tavoitteena on, että maat siirtyvät fosforin viljavuusluokkiin välttävä ja huononlainen. Suomalaisella viljelijällä tulee kuitenkin olla mahdollisuus myös tulevaisuudessa ylläpitää pelloillaan hyvää tai vähintään tyydyttävää fosforitilaa. Lainsäädännön tehtävänä ja tavoitteena ei saa tietoisesti olla ruoantuotannon tulevaisuuden ja huoltovarmuuden heikentäminen rajoittamalla tuotantopanosten käyttöä niin, että peltojen ravinnetilanne jatkaa heikkenemistään lain ohjaamana. Tutkimukset osoittavat, ettei viljavuudeltaan tyydyttävä tai hyvä maa ole ympäristön kannalta kriittinen, jos lannoitus ja viljely ovat hyvien tuotantotapojen mukaisia. Tällaisen maan satotason mukainen lannoittaminen ja viljavuuden ylläpitäminen ei siis myöskään voi olla rangaistava teko.

Lain on turvattava viljelijän mahdollisuus halutessaan ylläpitää vähintään tyydyttävää tai hyvää viljavuusluokkaa. Hyvässä viljavuusluokassa tulee sallia kasvintarpeen mukainen lannoitusmäärä. Tyydyttävässä viljavuusluokassa tulee sallia viljavuusluokan ylläpito riittävällä lannoituksella sekä mahdollisuus nostaa se tarvittaessa hyvään luokkaan. Tässä on huomioitava viljelykierron vaateliaat kasvit. Välttävässä ja sitä huonommissa luokissa on sallittava positiiviset fosforitaset, jotta sadonmuodostus voidaan turvata ja fosforiluokan nosto on mahdollista.

Asetuksen fosforirajat eivät voi olla suoraan ehdottomat satovasterajat, vaan asetuksessa tulee olla selkeä fosforimäärän jousto satovasterajan yli. Käytännön lannoituksen suunnittelussa fosforirajaa saavutetaan harvoin, kun lannoitusta on pakko yhdenmukaistaa lohkoille ja valita vain muutama lannoite tilakokonaisuuteen. Fosforintasaus ei ole riittävä jousto.

Satotasokorjaukset tulee kuulua kaikille viljelykasveille tai vaihtoehtoisesti hehtaarikohtaiset fosforin lannoitusmäärärajojen on mahdollistettava maksimisatojen saaminen lohkoilta.

Valkuaisomavaraisuuden kannalta erityisesti palkokasvit ja öljykasvit tulisi huomioida tarkemmin ja edistää niiden viljelymahdollisuuksia mahdollistamalla riittävä fosforin saanti.

Karjanlantapoikkeus ja karjanlannan joustava käyttö lannoitteena tulee säilyttää pohjoisen elinkeinon harjoittamisen turvaamiseksi. Poikkeus tarvitaan erityisesti korkeissa viljavuusluokissa, missä karjanlannan prosessointi ei voi olla suorana ehtona lannan levittämiseksi. Fosforiviljavuus on heikentynyt vahvasti pohjoisen karkeilla kivennäismailla ja eloperäisillä mailla kuluneen ja aikaisempien ohjelmakausien ympäristökorvauksen/-tuen ehtojen rajoittaessa fosforilannoituksen määrää.

Nykyisessä lannoitevalmisteasetuksessa fosforia saa käyttää viljavuusluokasta riippumatta 65 kg/ha. Lausuttavana olevassa asetusluonnoksessa korkeassa ja arveluttavan korkeassa luokassa fosforia ei saisi käyttää enää lainkaan. Lisäksi hyvässä luokassa esimerkiksi viljoilla 5 kg/ha tai nurmikasveilla 10 kg/ha fosforiraja rajoittaa karjanlantaa käyttävien tilojen fosforinkäyttöä käytännössä siten, että tila voisi käyttää esimerkiksi sian lietelantaa viljalla alle 5 tn satoluokassa taulukkoarvolla enää vain 6,25 tn/ha, mikä on epäkäytännöllisen vähän levityskaluston toimivuutta ajatellen. Naudan lietelantaa vastaava määrä hyvässä viljavuusluokassa viljalla olisi taulukkoarvolla 10 tn/ha.

Tämä tarkoittaa selkokielellä sanottuna sitä, että ennen kaikkea sika- ja siipikarjatilat sekä kuivalantaa hyödyntävät tilat eivät tämän asetusluonnoksen voimaantullessa voi enää hyödyntää karjanlantaa lainkaan. Koska sen levittäminen naurettavan pienillä määrillä hehtaaria kohden on mahdotonta. Asetuksessa ehdotetut fosforirajat ovat siten liian tiukat, eivätkä edistä tilojen karjanlannan järkevää käyttöä, vaan pikemminkin pakottavat tilat lopettamaan tuotannon tai vähentämään tuotantoa taloudellisesti kannattamattomalle tasolle. Muistutamme, että myös luonnonmukaisen tuotannon tilat tarvitsevat karjanlantaa voidakseen toteuttaa viljelykiertoa tarkoituksenmukaisesti. Näin tiukoilla rajoituksilla tämä mahdollisuus tuhoaan.

Kotieläintilat, jotka eivät ole sitoutuneet nykyiseen ympäristökorvausjärjestelmään, ovat jääneet ympäristökorvauksen ulkopuolelle juuri liian tiukan fosforisääntelyn takia. Nämä tilat eivät ole voineet noudattaa nykyisiä ympäristökorvauksen fosforirajoja, eivätkä siten luonnollisestikaan pysty noudattamaan uudessa asetuksessa ehdotettuja rajoja. Jos asetukseen ehdotetut fosforirajat viedään tuollaisenaan asetukseen, näille tiloille tulee hyvin suuria kustannuksia tuotannon sopeuttamisessa tiukkoihin ehtoihin ja moni tila joutunee pahimmassa tapauksessa lopettamaan toiminnan. Tämä tilanne koskee erityisesti sikatiloja, jotka ovat jo valmiiksi hyvin pahoissa taloudellisissa vaikeuksissa. Tällaiset ehdot eivät voi tulla lyhyellä varoitusajalla kaikille tiloille voimaan.

Siipikarjan lannan osalta asetusluonnoksessa taulukon 1 ehdotetut rajat tekevät lannan hyödyntämisen vaikeaksi. Aiemmillakin keinolannoitteiden hintatasoilla on usein ollut järkevämpää hyödyntää lanta ja jättää sitoutumatta ympäristökorvauksen ehtoihin. Onkin kysyttävä, miten on perusteltavissa vapaaehtoisen järjestelmän muuttaminen pakolliseksi tilanteessa, jossa vapaaehtoiseen järjestelmään osallistuminen on tehty mahdottomaksi kasvinviljelyn lainalaisuuksien vuoksi ja nyt pakollisen asetuksen noudattaminen on vielä mahdottomampaa. Miten tällä toiminnalla edistetään ympäristönsuojelua?

Luonnoksesta käy selkeästi ilmi, että tällaisenaan asetuksessa säädetyt fosforirajat johtavat viljelymaan siirtymiseen fosforin viljavuusluokkaan välttämä ja huononlainen, sillä tyydyttävässä tai sitä korkeammassa viljavuusluokassa lannoitus ohjaa selvästi negatiivisiin ravinnetaseisiin. Pohjois-Suomessa viljavuuskehitys fosforin osalta on jo nykyisillä lannoitussuosituksilla ollut vahvassa laskussa jo pitkään. Fosforipitoisuudet ovat keskittyneet karkeilla kivennäismailla ja eloperäisillä mailla luokkiin välttämä ja huononlainen. Niissä luokissa ei pystytä tuottamaan

laadukasta satoa runsasta määrää, eikä kunnostamaan maita fosforin viljavuusluokan osalta millään tavalla. Maiden köyhtyminen tulee jatkumaan.

Maatalouden tutkimustulosten tulkinta on ollut jo pitkään ympäristölähtöistä ja pohjoisen viljelyn kehittämisen ja ruokaturvan näkökulmaa ei ole haluttu ottaa huomioon. Tulkinta on heikentänyt nimenomaan viljelyään kehittäneillä tiloilla peltojen ravinnetilaa suurten satojen ja negatiivisten ravinnetaseiden takia, ja tulee siksi heikentämään maatalouden huoltovarmuutta tulevaisuudessa.

Tutkimukset osoittavat, ettei viljavuudeltaan tyydyttävä maa ole ympäristön kannalta kriittinen, jos lannoitus ja viljely ovat hyvien tuotantotapojen mukaisia. Peltokasvien tarpeet alittavaa lannoitusta tyydyttävässä ja hyvässä viljavuusluokassa ei voi perustella täysin ympäristönäkökulmasta, sillä viljavuudeltaan heikon maan vuosittaislannoituksen on oltava kasvintarvetta huomattavasti suurempi. Fosforin käytön rajoittaminen ja viljavuuden heikentyminen voi vähentää kasvien juuristomassaa ja vaikuttaa sitä kautta negatiivisesti maaperään hiilensidontaan.

Asetusluonnoksen fosforirajat ovat kestävämmät. Viljoille, palkokasveille ja öljykasveille esitetty tyydyttävän fosforiluokan fosforilannoitusraja 10 kg satotasoon 5 000 kg asti on todella alimitoitettu. Viiden tonnin sato sisältää noin 16 kg fosforia. On arvioitu, että tyydyttävän viljavuuden ylläpitämiseen tarvitaan lannoitefosforia sadossa poistuvan määrän lisäksi keskimäärin 6 kg /ha. Jotta tyydyttävä viljavuus säilyisi, toteutuneen lannoituksen tulisi siis olla kyseisellä satotasolla vähintään $16 + 6 = 22$ kg fosforia hehtaarille.

Säilörehunurmille esitetään tyydyttävän fosforiluokan fosforilannoitusta 20 kg/ha ilman satotasokorjausta. Maatilamittakaavassa tehdyissä tutkimuksissa on osoitettu, että kehittynyt viljelytekniikka ja satoiset lajikkeet johtavat käytännön viljelyssä usein jo 10 tn ka /ha nurmisatoihin. Tällainen sato sitoo noin 30 kg fosforia, eli viljavuuden ylläpitämiseksi tarvittaisiin 36 kg fosforia. Käytännössä on osoitettu, että nykyiset suuret satotasot köyhdyttävät maata. Fosforiasetuksen rajat (ja tällä hetkellä voimassa oleva ympäristökorvauksen ehdot) johtavat tuottavilla peltolohkoilla selvästi negatiivisiin fosforitaseisiin ja edelleen viljavuuden heikkenemiseen ainakin huononlaiseen luokkaan asti. Nurmi tarvitsee jatkossakin satotasokorjauksen ja riittävästi pelivaraa fosforilannoituksen toteuttamiseen.

Fosforitilan voimakkaan heikkenemisen tuoma satoriski, ostorehujen käytön lisääntyminen heikkojen satovuosien seurauksena ja toisaalta karjanlannan käytön rajut rajoitukset heikentäisivät karjataloilla elinkeinon toiminnan edellytyksiä ja muutosjoustavuutta. Lisäksi esitetyt fosforirajat ja jo nykyiset ympäristökorvauksen voimassa olevat fosforilannoitusrajat aiheuttavat ja ovat aiheuttaneet sen tilanteen, että nurmisadosta ja kotoisesta rehuviljasta eivät naudat enää saa riittävästi fosforia. Fosforinpuutos vaikuttaa nopeasti eläinten hedelmällisyyteen ja pitkäkestoinen puutostila tekee eläimestä hedelmättömän. Tämä on vakava eläinsuojelullinen epäkohta! Kotoisilla rehuilla eläimet tarvitsevat fosforitäydennystä lisärehuista ja lääkkeenomaisista tuotteista ja niillä joudutaan hoitamaan nimenomaan puutostilaa, joka on aiheutunut fosforiköyhästä viljelymaasta. Onko tarkoituksenmukaista aiheuttaa lainsäädännöllä eläinterveys- ja eläinsuojeluongelma?

Palkokasvien ja öljykasvien riittävä fosforilannoitus turvaa valkuaisomavaraisuutta Asetusluonnoksessa öljy- ja palkokasvit on asetettu samaan lannoitusluokkaan viljojen kanssa. Tämä voi heikentää kyseisten kasvien viljelyn kehittämistä, koska kasvit ovat kasvualueen suhteen vaateliaita ja lisäksi tarvitsevat viljoja enemmän fosforia kasvuunsa. Jos palkokasvien ja öljykasvien viljelyä halutaan lisätä ja viljelyalaa laajentaa, tulee niillä olla viljoja korkeammat fosforilannoitusrajat ja oma satotasokorjaus. Tämä koskee myös ihmisen ravinnoksi viljeltäviä öljy- ja palkokasveja, sitä ei sovi unohtaa. Liukoisen fosforin turvaama nopea alkukehitys ja tuleentuminen ovat kaikilla kasvilajeilla sitä tärkeämpiä, mitä pohjoisemmassa ollaan.

Useat kierrätyslannoitteet sisältävät fosforia, jolloin tiukoilla fosforirajoilla niiden käyttö on hankalaa. Tällä estetään hyvien maanparannusaineiden käyttö sekä ylipäätään ravinteiden kierrätys. Jo nyt hukkaamme valtavan määrän ravinteita kansallisesti, kun emme pysty hyödyntämään yhdyskuntalähtöisiä kierrätysjakeita. Kestävään agroekosysteemiin pyrittäessä tämä valtava ravinnehävikki olisi pystyttävä ensi tilassa ratkaisemaan ja tällä asetusluonnoksella sitä ei ainakaan tehdä. Asetusluonnos vaikeuttaa luonnonmukaisessa tuotannossa muiden ravinteiden täydentämistä.

Fosforiasetusta valmisteltaessa on syytä tutustua myös muiden maiden rajoituksiin fosforilannoituksissa. Kysymmekin, miten on mahdollista, että Suomessa kasvit eivät tarvitse fosforia kasvaakseen, mutta kaikkialla muualla maailmassa kasvit todistettavasti tarvitsevat fosforia? Fosforiasetuksen luonnoksesta saa sellaisen käsityksen, että Suomessa kasvit kasvavat käytännössä ilman fosforia. Tämä on täysin kasvitieteilijöiden käsitysten vastaista.

Ehdotamme seuraavia kasvikohtaisia fosforirajoja uuteen asetukseen.

Asetetaan kasvikohtaisiksi fosforirajoiksi esitetyn taulukon luokan ”huononlainen” arvot, kuitenkin niin, että korkeammissa luokissa maksimiarvo olisi luokassa ”korkea” 20 kg P/ha ja luokassa ”Arveluttavan korkea” 15 kg P/ha, ja että luokan ”huono” arvot säilyvät ennallaan. Pelkästään nämä maksimit rajoittavat jo merkittävästi fosforin enimmäiskäyttöä, kun ne tulevat kaikkia tiloja koskevaan lainsäädäntöön. Joissakin tapauksissa kotieläinten lantaa ja muita orgaanisia lannoitteita käytettäessä nämäkin fosforimaksimit ovat liian matalia. Sen vuoksi fosforia täytyy pystyä tasaamaan viiden vuoden aikana.

Seuraavalla sivulla on esitetty taulukkomuodossa fosforirajat, joita pidämme tarkoituksenmukaisina, kts. taulukko 1.

Haluamme tuoda esille vakavan huolen myös alkutuottajan, tässä tapauksessa viljelijän oikeusturvan toteutumisesta, kun fosforin käytön rajoitukset ovat siirtymässä asetuksella säädettäväksi vapaaehtoiseen järjestelmään sitoutumisen sijaan.

Perustamme näkemyksemme ja ehdotuksemme tutkimustuloksiin, käytännön viljelystä saatuihin kokemuksiin, jäsenistön ja sidosryhmien mm. koulutus, neuvonta, tutkimus kuulemiseen.

Lopuksi toteamme, että Sanna Marinin hallituksen hallitusohjelmaan on kirjattu seuraavaa: lainsäädännöllisin toimin ei aiheuteta lisäkustannuksia ilman kompensatiota maatalousyrittäjille. Odotamme, että tämä kirjaus otetaan huomioon ja sen lupauksessa pysytään fosforiasetuksen sisällössä.

MTK Pohjois-Suomi ry

Jari Ahlholm
puheenjohtaja

Hanne Hurskainen
toiminnanjohtaja

taulukko 1.

	huono	huononlainen	välttävä	tydyttävä	hyvä	korkea	arveluttavan korkea
viljavuusluokka	1	2	3	4	5	6	7
viljat, öljykasvit, palkokasvit	34	26	26	26	26	20	15
yksi- ja monivuotiset rehunurmet	46	38	38	38	38	20	15
laidun	24	16	16	16	16	16	15
peruna	55	55	55	55	55	20	15
sokerijuurikas	63	63	63	63	63	20	15
muut kasvit, peltoviljely	30	20	20	20	20	20	15
taimitarhakasvit	60	60	60	60	60	20	15
mansikka, vadelma, herukat	35	35	35	35	35	20	15
muut marjat	63	63	63	63	63	20	15
hedelmät	40	40	40	40	40	20	15
kaalit, sipulit, juurekset	60	60	60	60	60	20	15
palkokasvit, tuorekorjuu	50	50	50	50	50	20	15
muut vihannekset	60	60	60	60	60	20	15
yrtit ja siemenmausteet, muut puutarhakasvit	30	30	30	30	30	20	15